

*Марта Волощук,
Заслужений економіст України,
голова територіального відділення «Асоціації платників податків України»
у Закарпатській області
доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Георгіна Кампо, к.е.н., доцент
Ольга Чакій, к.е.н
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна*

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

2020 рік був насиченим важливими змінами до податкового законодавства, викликані декількома причинами. Перш за все бажанням влади знайти додаткові доходи і зменшити дефіцит Державного бюджету та резерви поповнення доходів місцевих бюджетів. По-друге, не менш важлива причина, неочікувана поява пандемії коронавірусу, яка вимагала вжиття термінових заходів по захисту малого та середнього підприємництва. Відповідно, найбільше законодавчих актів з питань оподаткування було прийнято протягом березня – грудня 2020 року.

Зокрема перші законодавчі акти передбачали звільнення платників податків спрощеної системи оподаткування від сплати плати за землю на один місяць, єдиного податку та єдиного соціального внеску на два місяці.

Законом “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)” №530-IX [2] передбачена часткова виплата заробітної плати у зв’язку із тимчасовим припиненням

діяльності, а законом “Про надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2” №1358-IX від 30.03.2021 [5] року виплата компенсацій в розмірі 8 тис. грн. роботодавцям та найманим працівникам.

Законом “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв’язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)” №540-IX від 30.03.2020 [3] платники єдиного податку 1 групи спрощеної системи оподаткування звільнені на шість місяців від сплати єдиного податку та єдиного соціального внеску (грудень 2020 та січень – травень 2021р включно).

Також усунуто подвійне оподаткування фізичних осіб, що здійснюють незалежну професійну діяльність (адвокати, юристи, художники тощо), від сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) із своїх доходів, якщо вони мають місце роботи і сплачують єдиний соціальний внесок. Крім того, Законом [1] відмінено норму, за якої єдиний соціальний внесок із 01.01.2017 р. сплачувався фізичними особами-підприємцями загальної системи оподаткування незалежно від результатів діяльності і навіть, при відсутності такої діяльності. Більше того, Законом [1] передбачено списання податкового боргу зі сплати ЄСВ, який виник через безпідставне нарахування ЄСВ із 01.01.2017р. (строк подання заяв на списання боргу з ЄСВ продовжено до березня 2021р.)

Також з 01.01.2021 розширено коло осіб, які звільняються від сплати ЄСВ:

- для фізичних осіб - підприємців (крім тих, які обрали спрощену систему оподаткування), осіб, які провадять незалежну професійну діяльність та членів фермерського господарства скасовується обов'язок сплачувати мінімальний розмір ЄСВ за місяці, у яких не було отримано доходу (прибутку). Тобто, для фізичних осіб, які застосовують загальну систему оподаткування, осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, та членів фермерського господарства, у разі якщо не отримано дохід (прибуток) у звітному періоді або окремому місяці звітного періоду, самостійне визначення бази нарахування єдиного внеску є виключно правом, а не обов'язком для зазначених платників.

- звільняються від сплати ЄСВ за себе фізичні особи - підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, якщо вони отримують пенсію за віком, або за вислугу років, або є особами з інвалідністю, або досягли відповідного віку та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску тільки добровільно.

- звільняються від сплати єдиного внеску за себе:

- особи, які провадять незалежну професійну діяльність, за умови взяття їх на облік як фізичних осіб-підприємців і провадження ними одного виду діяльності одночасно як фізичною особою-підприємцем, так і особою, яка провадить незалежну професійну діяльність;

- особи, які провадять незалежну професійну діяльність та фізичні особи-підприємці, які мають основне місце роботи, за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено страховий внесок за таких осіб у розмірі не менше мінімального страхового внеску.

Крім того, звільнено від нарахування, обчислення та сплати ЄСВ платників єдиного податку першої групи за періоди з 1 по 31 грудня 2020 року, з 1 по 31 січня, з 1 по 28 лютого, з 1 по 31 березня, з 1 по 30 квітня та з 1 по 31 травня 2021 року за себе. Тобто єдиний внесок спрощенці першої групи не сплачують за грудень 2020 року та 5 місяців з січня по травень (включно) 2021 року. Важливо, що законом чітко визначено, ці місяці несплати єдиного внеску включаються до страхового стажу платника єдиного податку першої групи [1].

Законом №1017 від 01.12.2020 [4] збільшено розміри граничних обсягів доходу для I-III груп платників єдиного та встановлено їх на базі кількісних показників розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня податкового року, тобто із щорічним ростом заробітної плати зростатиме гранична межа доходів для платників єдиного податку всіх груп (для I групи – 167 МЗП (1 002 000 грн), для II групи – 834 МЗП (5 004 000 грн), для III групи – 1167 МЗП (7 002 000 грн)).

З метою захисту платників малого бізнесу, фізичні особи – підприємці спрощеної системи оподаткування взагалі звільнені від обов'язкового ведення реєстраторів розрахункових операцій (РРО), крім обліку ризикових операцій:

- реалізація лікарських засобів та виробів медичного призначення;
- реалізація технічно складних побутових виробів, що потребують гарантійного ремонту;
- реалізація ювелірних виробів.

Строк введення РРО для 2-4 групи перенесений із 01.01.2020 р. на 1 січня 2021р. Гранична межа доходу, яка дозволяє в 2021 році працювати без касових апаратів для платників єдиного податку 2-4 груп встановлена в кількісному виразі – 220 мінімальних заробітних плат на 1 січня податкового року, тобто 1320 тис. грн в 2021 році (до 2021 року ця межа становила 1 млн. грн). На перший погляд в прийнятих законах передбачено ряд позитивних змін, а саме:

- застосування РРО не тільки у вигляді касових апаратів, а й програмного забезпечення, яке надається контролюючими органами на безкоштовній основі.
- платникам спрощеної системи не потрібно мати документи при надходженні товару та вести їх складський облік.
- відмінено статтю про застосування «кешбеку» при невидачі чеку покупцю.

Однак, у зв'язку з пандемією та введенням особливих санепідемічних обмежень призвели до важкої ситуації у діяльності малого бізнесу, а тому перенесення строку введення РРО тільки на 1 рік, до 1 січня 2022р. є завчасним, так як потребує значно більший період часу, як мінімум 5 років [4].

Законом України від 17.12.2020 № 1117 [6] суттєво збільшено розміри площ приміщень, які дозволяють фізичним особам-підприємцям спрощеної системи оподаткування 2 групи надавати їх в оренду (земельні ділянки, загальна площа яких до 0,2 гектара, житлові приміщення та/або їх частини, загальна площа яких до 400 квадратних метрів, нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини, загальна площа яких до 900 квадратних метрів). На жаль, цим законом відмінено квартальну звітність з податку на додану вартість для суб'єктів підприємницької діяльності, які є платниками III групи спрощеної системи оподаткування.

Іншими законами, які були прийняті ВРУ 2020 року було введено як позитивні, так і негативні зміни до податкового законодавства. Зокрема, Законом від 17.12.20 №1117-IX відмінено норму щодо права на проведення перевірки податку на доходи фізичних осіб, військового збору, інших виплат фізичній особі у зв'язку з трудовими угодами протягом 2555 днів (діюча норма 1095 днів) [6].

Як свідчить аналіз прийнятих законодавчих актів, вони спрямовані на підтримку малого підприємництва у зв'язку з економічною кризою спричиненою пандемією.

Список використаних джерел:

1. Закон «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування щодо усунення дискримінації за колом платників» № 592-IX від 13.05.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592-%D1%96%D1%85#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби

(COVID-19) №530-IX від 17.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-%D1%96%D1%85#Text>

3. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв’язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)” №540-IX від 30.03.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-%D1%96%D1%85#Text>

4. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо лібералізації застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку та скасування механізму компенсації покупцям (споживачам) за скаргами щодо порушення встановленого порядку проведення розрахункових операцій частини суми застосованих штрафних санкцій” від 01.12.2020 №1017-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-%D1%96%D1%85#Text>

5. Закон України “Про надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2” №1358-IX від 30.03.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1358-%D1%96%D1%85#Text>

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збору даних та інформації, необхідних для декларування окремих об’єктів оподаткування №1117-IX від 17.12.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-%D1%96%D1%85#Text>